

Förstöring av material från hemliga tvångsmedel vid Tullverket

1 SAMMANFATTNING

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten har granskat hanteringen av hemliga tvångsmedel vid Tullverkets kompetenscenter i Stockholm såvitt avser förstöring. Granskningen har omfattat skriftliga rutiner och två ärenden som avslutades under år 2012 där hemliga tvångsmedel hade använts.

Granskningen visar att Tullverket hanterar förstöringen av upptagningar och uppteckningar (material) från hemlig tvångsmedelsanvändning på ett i huvudsak tillfredsställande sätt. I ett av de granskade ärendena har dock Tullverket utfärdat ett intyg om förstöring av material först närmare en månad efter det att åklagaren fattat beslut om förstöring. Denna tid framstår som förhållandevis lång. Med anledning av detta bör Tullverket komplettera sina skriftliga rutiner.

2 BAKGRUND OCH OMFATTNING

Tullverket är en statlig myndighet som kontrollerar flödet av varor in och ut från Sverige och arbetar med att förebygga, upptäcka, hindra, utreda och beivra tullrelaterad brottslighet. Arbetet är inriktat på att slå ut eller allvarligt störa den organiserade brottsligheten och bekämpa ekonomisk brottslighet. Narkotikabekämpning är en central del i myndighetens verksamhet. Denna och annan brottsbekämpande verksamhet bedrivs vid olika kompetenscenter, bl.a. i Stockholm.

Nämnden beslutade den 21 februari 2013 att granska hanteringen av hemliga tvångsmedel vid Tullverkets kompetenscenter i Stockholm såvitt avser förstöring.

Nämnden har tagit del av Tullverkets skriftliga rutiner avseende hantering av material från hemliga tvångsmedel.¹ Rutinerna har också beskrivits av representanter för Tullverket. Vidare har nämnden granskat två ärenden som avslutades under år 2012. Med ett avslutat ärende avses i detta sammanhang

¹ Hantering, lagring och förstöring av information från system rörande vissa hemliga tvångsmedel (STY 2012-329).

att förundersökningen har lagts ned, avslutats eller, om åtal har väckts, målet slutligen avgjorts.

3 RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

Bestämmelser som rör hemliga tvångsmedel finns framförallt i 27 kap. rättegångsbalken (RB). I 27 kap. 24 § RB finns regler om granskning, bevarande och förstöring av bl.a. material från hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Sådant material ska, i de delar det är av betydelse från brottsutredningssynpunkt, bevaras till dess att förundersökningen lagts ned eller avslutats, eller om åtal väckts, målet avgjorts slutligt. I de delar materialet är av betydelse för att förhindra förestående brott ska det bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. Materialet ska därefter förstöras.

4 NÄMNDENS IAKTTAGELSER

Tullverkets skriftliga rutiner innehåller anvisningar för hantering, lagring och förstöring av material från hemlig tvångsmedelsanvändning. Rutinerna går i korthet ut på att tullkriminalchefen genom ett särskilt beslut utser de tjänstemän som i varje enskilt ärende får hantera material från hemliga tvångsmedel. Efter åklagarens beslut om förstöring av material ser en lokalt ansvarig tjänsteman till att beslutet verkställs beträffande servrar och andra lagringsmedia. De utsedda tulltjänstemännen intygar att det material som de för egen del hanterat i ärendet har förstörts. Intyget förvaras i akten som är kopplad till det hemliga diariet.

Företrädare för Tullverket har vidare uppgett bl.a. följande. Rutinerna ändrades under år 2012. Tidigare antecknades varje uttag ur systemet för hantering av hemliga tvångsmedel i en särskild liggare. Detta förfarande visade sig vara tidskrävande. Med anledning av detta infördes den nu gällande rutinen med ett tydligare tjänstemannaansvar. De av tullkriminalchefen utsedda tjänstemännen ansvarar nu själva för hanteringen av materialet från hemlig tvångsmedelanvändning. När åklagaren beslutat om förstöring intygar respektive tulltjänsteman att allt material som denne hanterat har förstörts. Därefter intygar tullkriminalchefen att allt material i ärendet har förstörts.

Av handlingarna i de två ärenden som nämnden granskat framgår att vissa tjänstemän enligt särskilt beslut haft rätt att kvittera ut material från hemlig tvångsmedelsanvändning och att tullkriminalchefen eller annan befattningshavare vid Tullverket därefter intygat att allt material är förstört. I det ena ärendet har detta intyg upprättats cirka en vecka efter det att åklagaren beslutat om förstöringen. I det andra ärendet har intyget upprättats närmare en

månad efter åklagarens beslut. De äldre rutinerna gällde under handläggningen av dessa ärenden.

5 NÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningen av rutinerna och de enskilda ärendena ger intrycket att Tullverkets handläggning i huvudsak fungerar väl i granskade delar.

I ett av de granskade ärendena har dock Tullverket utfärdat ett intyg om förstöring närmare en månad efter åklagarens beslut. Av lagtexten framgår inte när åklagares beslut om förstöring ska verkställas. Som nämnden tidigare har uttalat ligger det dock i sakens natur att ett meddelat beslut om förstöring ska verkställas så snart som möjligt.² Mot denna bakgrund framstår en månad som en förhållandevis lång tid.

Under handläggningen av det nyss nämnda ärendet tillämpades de äldre rutinerna. Nämnden anser emellertid att även de nya rutinerna kan ge upphov till liknande dröjsmål. Rutinerna förutsätter att samtliga tjänstemän som fått behörighet att hantera material i ett enskilt ärende för egen del intygar att förstöring skett av material. Först därefter kan Tullverket svara för att allt material i ärendet, inklusive eventuella kopior, är förstört.

Mot bakgrund av detta anser nämnden att Tullverket bör komplettera sina skriftliga rutiner i vissa avseenden. Det bör av rutinerna framgå att antalet tulltjänstemän med behörighet att hantera material i ett enskilt ärende i möjligaste mån ska begränsas. Vidare bör det framgå att uttag från systemet för hantering av hemliga tvångsmedel ska ske med återhållsamhet och endast i den utsträckning som verksamheten kräver det. Slutligen bör också ett skyndsamhetskrav anges beträffande verkställigheten av beslut om förstöring.

Sändlista:

Tullverket

² Se nämndens uttalande av den 22 januari 2013, dnr 104-2011.